



Foto: Jean François LEFEVRE - Fotolia.com

Globalització, diversitat cultural i acció socio-educativa

Carles Feixa
Pam Nilan

Una joventut global? Identitats híbrides, mons plurals

Resum

Per què l'interrogant? No és clar que, pel que fa a la cultura juvenil, allò global acabi eclipsant allò local. Ens referim a la globalització, un terme utilitzat en excés com a definició d'escapatòria. Aquí s'usa el terme per referir-nos a aquells aspectes de la globalització econòmica i cultural que emanen de la cultura "central", que amenacen amb escombrar les formes d'identitat i pràctiques locals a favor d'un conjunt de marcs per homogeneïtzar les pràctiques de consum i maneres de pensar la identitat. L'article qüestiona el colonialisme del discurs sobre la globalització cultural. Repassa alguns paisatges, així com alguns relats subalterns de joventut, invisibles en els estudis culturals, predominantment occidentals. És un intent de connectar els joves globals amb les cultures, el consum, la resistència, el transnacionalisme i el digitalisme de l'era global.

Paraules clau

Globalització. Hibridació, Joventut. Subcultures. Transnacionalisme

¿Una juventud global? Identidades híbridadas, mundos plurales

¿Por qué el interrogante? No está claro que, en cuanto se refiere a la cultura juvenil, lo global acabe eclipsando a lo local. Nos referimos a la globalización, un término utilizado en exceso como definición de escape. Aquí se usa el término para referirnos a los aspectos de la globalización económica y cultural que emanan de la cultura "central", que amenazan con barrer las formas de identidad y prácticas locales en favor de un conjunto de marcos para homogeneizar las prácticas de consumo y modos de pensar la identidad. El artículo cuestiona el colonialismo del discurso sobre la globalización cultural. Rastrea algunos paisajes, así como algunos relatos subalternos de juventud, invisibles en los estudios culturales, predominantemente occidentales. Es un intento de conectar a los jóvenes globales con las culturas, el consumo, la resistencia, el transnacionalismo y el digitalismo de la era global.

Palabras clave

Globalización. Hibridación, Juventud. Subculturas. Transnacionalismo

A global youth? Hybrid identities, plural worlds

Why ask the question? Is it not obvious that, when talking of youth culture, the global eclipses the local. This refers to globalisation, a term all too often used as an escape mechanism. Here the term is used to refer to aspects of economic and cultural globalisation emanating from the "central" culture, which threaten to sweep away local identity and practices in favour of a set of frameworks for homogenising consumption and ways of thinking about identity. The article questions the colonialism of speech over cultural globalisation. It sifts through scenarios, also some subsidiary stories on youth not seen in predominantly western cultural studies. It is an attempt to connect global youth with cultures, consumption, resistance and trans-nationalism and digitalisation in the global era.

Key words

Globalisation. Hybridisation, Subcultures. Transnationalism, Youth.

Autor: Carles Feixa i Pam Nilan

Article: Una joventut global? Identitats híbrides, mons plurals

Referència: Educació Social, núm. 43 p73-87.

Adreça professional: Carles Feixa: Universitat de Lleida (**correu?**)
Pam Nilan: Universitat de Newcastle, Austràlia (**correu?**)

▲ Joventut global i cultures híbrides

Per introduir l'article, començarem definint l'ús que fem dels termes joventut, hibridació, mons plurals i globalització. Per joventut ens referim a una àmplia escala cronològica -joves d'ambdós sexes entre 12-35 anys d'edat. Aquest rang d'edat indica en quina mesura la categoria d'edat joventut s'ha ampliat, per incloure alguns d'aquells que són legalment reconeguts en algunes societats com els nens, i alguns que són legalment reconeguts en altres societats com a adults. Estem menys preocupats amb estatus oficials que amb pràctiques socials i culturals en les trajectòries dels joves. El nostre interès radica en la construcció social de la identitat, en els joves com a actors socials creatius, en el consum cultural i en els moviments socials – en definitiva: en el caràcter distintiu de les cultures juvenils locals en un món globalitzat.

Hibridació ha estat definit de moltes maneres en les ciències socials i en els estudis culturals, especialment en la teoria postcolonial. La utilització que fem del terme - la creativitat cultural a partir de moltes fonts, la realització de quelcom de nou a partir de materials preexistents- potser pot ser expressat de la següent manera: "Les condicions de la participació cultural, ja siguin antagoniques o complementàries, són produïdes de manera performativa. La representació de la diferència no ha de ser llegida amb presses com a reflex de les característiques ètniques o culturals preestablertes en la taula fixa de la tradició. L'articulació social de la diferència, des de la perspectiva de les minories, es un tot complex, en curs de negociació, que té per objecte autoritzar hibridacions culturals que sorgeixen en moments de transformació històrica" (Bhabha 1994: 2). Un altre autor que ha explorat les possibilitats del concepte d'hibridació per analitzar el món postmodern és Néstor García Canclini (1989). Per a aquest autor, a diferència d'altres termes pertanyents al mateix camp semàntic, com mestissatge (intercanvis racials), sincretisme (intercanvis religiosos) i creolització (intercanvis lingüístics), la hibridació té més a veure amb relacions de poder que amb continguts culturals: "Som conscients que en aquesta època de disseminació postmoderna i descentralització democràtica, ens enfrontem encara amb la més gran concentració de formes d'acumulació de poder i centralització transnacional de la cultura que la humanitat mai no ha vist. L'estudi de la base cultural híbrida d'aquest poder ens permeten comprendre els camins oblics, l'abundància de transaccions, a través de les quals aquestes forces operen" (1990: 25). Per una banda, la hibridació és un procés d'interacció entre allò local i allò global, allò hegemònic i allò subaltern, el centre i la perifèria. Per altra part, la hibridació és un procés de transaccions culturals que palesa com les cultures globals són assimilades localment, i com les cultures no occidentals impacten a Occident. El concepte d'hibridació suposa, almenys potencialment, un ús "emancipador" de la cultura, oposat a la globalització de les relacions de poder (Bannerji 2000). Així mateix, Stuart Hall recorda que la hibridació suposa el "reconeixement d'una necessària heterogeneïtat i diversitat, una concepció de la identitat que viu amb i a través, no malgrat la diferència" (1993: 401-2).

Sovint, hibridació connota creuament de fronteres, "estar entre", mobilitat, incertesa i multiplicitat. Allò mateix ressona amb el terme "mons plurals": la constitució de subjectivitats juvenils a partir de discursos aparentment oposats.

Potser allò més curiós sobre la percepció estesa entre els acadèmics de què la majoria dels joves habiten en “mons plurals” sigui que, en el fons, habiten en un únic món, tot i que de gran complexitat. Allò que pot semblar contradictori per a una generació de més edat, sovint no ho és tant per a la joventut, que ha d'utilitzar diferents fonts en les seves pràctiques creatives (Willis 1990). Per exemple, la vida dels joves de la classe mitjana urbana islàmica (Nilan 2006; Shahabi 2006) es pot interpretar amb un peu en dos camps oposats - el consumisme occidental i la devota fe islàmica -, però això només pot sostenir-se des d'una posició externa. Basant-se en la noció d'“habitus” de Bourdieu, que “teoritzava la relació entre l'autoconsciència i allò impensat” (Lash 1994: 154), la noció de mons plurals implica aquí l'“habitus reflexiu” modern tardà, identificat per Sweetman (2003, vegeu també Adams 2003). Els joves islàmics de classe mitjana de l'exemple anterior negocien amb les identitats disponibles, aparentment en competència, filtrant, sintetitzant, elegint assenyadament -dispositius generadors que codifiquen habitualment processos reflexius. Aquest 'habitus reflexiu' emergent de la joventut es va basar originalment en distincions de classe, de manera que si hi han persones que “guanyen” en el joc de la reflexivitat, també hi han “perdedors reflexius” (Lash 1994: 120). Tanmateix, és possible que el recent èmfasi en la reflexivitat -invenció i reinvençió autoconscient d'identitats juvenils - sigui una funció molt més àmplia de la cultura global actual, i que tots els joves hi participin en major o menor grau.



Això ens porta a la nostra definició final -global. El títol planteja una pregunta: "Una joventut global?". Per suposat, ens referim a la globalització, un terme utilitzat de manera excessiva com a definició d'escapatòria. Per als nostres propòsits, ens referim als aspectes de la globalització econòmica i cultural que emanen de la cultura central, que amenacen amb eliminar distintius d'identitat i pràctiques locals a favor d'un conjunt homogeni de pràctiques de consum i maneres de pensar la identitat. Estem d'acord amb molts teòrics del postcolonialisme que assenyalen que la "tesi de la globalització" és només un altre discurs colonial, que es distingeix poc de les antigues tesis sobre les cultures decadents, implícitament incapaces de competir amb els productes culturals de la civilització europea (Abou-El-Haj 1991). La connexió entre hibridació, «mons plurals» i «globalització», ens recorda que, en l'era de la informació, les identitats generacionals són cada cop més deslocalitzades, però no són homogenies. Com els “coolhunters” (caçadors de tendències) saben molt bé, la innovació cultural poden sorgir amb similar força del centre i de la perifèria (Featherstone 1990; Nilan 2004). Constitueix això una prova de l'existència de l'anomenat «adolescent global» -el discurs colonialista sobre la globalització cultural- identificat anteriorment? Creiem que no. Entre els joves membres d'una generació identificable existeix un terreny comú (Mannheim, 1927), allò mateix que en els trets híbrids distintius de les cultures juvenils. La forma i el contingut dels productes, les tendències i els moviments juvenils globals, són discernibles en les seves preferències culturals col·lectives i en les seves pràctiques, però aquestes se sintetitzen àmpliament, i despleguen de diverses maneres, a escala local. Per exemple, Huq (2006), Shahabi (2006) i Niang (2006) il·lustren la tendència global del rap o del hip-hop, i el seu significat local per a joves a Gran Bretanya, França, Iran i Senegal. Com un cop va bromejar el conegut raper Chuck D de Public Enemy -"el rap és la CNN per als joves de tot

el món" (1997: 256)- però això no significa que els joves de tot el món comparteixin una mateixa cultura.

Joventut global i estudis transculturals

Els qui escriuen sobre els joves solen tenir un important factor demogràfic en comú. Ells / nosaltres no som joves. No compartim com a companys l'edat, les experiències pràctiques dels joves sobre els que escrivim, malgrat que podem arribar a entendre els subjectes juvenils després d'anys d'intens estudi etnogràfic, i de la nostra participació activa en les cultures juvenils quan érem joves. Tanmateix, inevitablement, quan escoltem, i mirem d'interpretar les veus dels joves actuals, filtrem allò que ens diuen i ens mostren, en primer lloc, a través d'un objectiu d'investigació acadèmica, i en segon lloc, a través de la lent de les nostres pròpies experiències històriques juvenils, qualssevolgues que fossin aquestes. Reconeixent que «qualsevol investigació etnogràfica lluita per creuar la representació del món i oferir un coneixement vertader dels joves i de les seves vides» (Nayak 2003: 3), estem d'acord en què la representació de les cultures híbrides i els mons plurals contemporanis dels joves segueixen sent un desafiament. La major part de la literatura en ciències socials sobre joventut, amb algunes importants excepcions, segueix sent elaborada d'acord amb la percepció de la realitat occidental, cosa que en el passat ha donat una inflexió etnocèntrica als estudis sobre la joventut global. Per exemple, potser el més greu equívoc sobre els joves de capes no elitistes en els països en desenvolupament sigui l'assumpció que, sense excepció, viuen una molt primerenca entrada a la vida adulta pel que fa al treball i a les activitats sexuals. Això implica una situació plagada d'importants omissions sociohistòriques i deficiències teòriques (Reguillo 2001; Caccia Bava, Feixa i González 2004). De fet, les vides d'aquests joves il·lumina millor els fenòmens de modernització accelerada i hibridació cultural que les vides dels joves en situacions més privilegiades.

En aquest article evitem conscientment el debat terminològic sobre la dinàmica de les subcultures juvenils a partir de l'obra seminal de l'Escola de Birmingham. El concepte de subcultura s'ha anat reemplaçant per altres conceptes teòricament informats com a cultures de club (Thornton 1995), neotribus (Bennett 1999), estils de vida (Miles 2000), postsubcultures (Muggleton i Weinzierl 2003), escenes (Hesmondhalgh 2005), cibercultures i així successivament. Cada nova etiqueta il·lumina un àrea específica de les tendències de la joventut global (consumisme, corporalitat, territorialització, performance, transnacionalisme, digitalisme, etc.). Es tracta de reemplaçar la noció heroica de subcultures resistents per enfocaments menys romàntics, originalment inspirats en part pels conceptes d'habitus i distinció de Bourdieu, pel tribalisme de Maffesoli, per la crítica feminista de McRobbie i per les teories de la informació de Castells. Aquests últims enfocaments reflecteixen millor la fluïdesa, varietat i hibridació presents en les cultures juvenils contemporànies (Amit-Talai i Wulff 1995). Tanmateix, la majoria d'aquestes noves condicions de les cultures juvenils es basen en dades etnogràfiques i teoritzacions que tenen lloc en unes poques

capitals occidentals. La contínua expansió de la joventut com a concepte (el final dels grups d'edat delimitats, el final dels ritus de pas), juntament amb la desaparició dels joves com a subjectes (el final d'un model lineal de 'treball', el fi de la corporeïtat dels joves - qualsevol ric pot ser jove) produeixen "cultures (juvenils) fragmentades, híbrides i transculturals" (Canevacci 2000: 29). Cultures juvenils sense joves?



Joventut global i cultura global

Malgrat refutar qualsevol idea d'unes pràctiques culturals juvenils globals homogeneïtzades, seguides servilment a escala local, d'un món juvenil mercantilitzat, occidentalitzat, dominat per la llengua anglesa, assumim el fet que, com a generació, la majoria de joves d'avui en tot el món es veuen envoltats d'alguna manera en la "societat xarxa" (Castells 1996, 1997). Els joves que estudiem obtenen la seva informació, i sovint la seva inspiració, a partir de fonts globals. Castells sosté que això suposa una "disjunció sistemàtica entre allò local i allò global per a la majoria dels individus i grups socials, creant una mena de crisi en les 'polítiques d'identitat'" (1997: 11). La inseguretat "ontològica" resultant (Giddens 1991: 185) impulsa els joves cap a formes grupals d'autoinvenció d'estils de vida i pràctiques de consum, usant els materials culturals i lingüístics disponibles. En l'era dels riscos "manufacturats" (Giddens 2002: 31; Beck 1992), el nou "empresari d'ell mateix" troba "el sentit de la seva existència modelant la seva vida mitjançant actes d'elecció" (Rose 1992: 142). En termes de Touraine (2003) «l'actor social, individualment i col·lectivament, retorna al centre de l'escenari". Inspirant-se en Giddens (2002), Chisholm (2003: 2) manté que "les persones arriben a experimentar la vida social com a més contingent, fràgil i incerta. Així mateix, la construcció de subjectivitats i d'identitats està en sintonia amb una més gran obertura i hibridació". El modern procés d'individualització significa tenir poques opcions, però per viure una vida altament reflexiva que s'obre cap a una sèrie de possibilitats futures. Això requereix el compromís actiu en la creació d'una identitat pròpia, un procés molt diferent a la construcció de la pròpia identitat a partir de certes del passat. En la proliferació d'opcions dels consumidors i en les pràctiques de la cultura popular, mediatitzades per la tecnologia global, "els processos d'individualització i pluralització exerceixen pressions sobre la normalització dels patrons de vida de la població i fan augmentar la gamma d'identitats i estils de vida socialment acceptables i desitjables" (Chisholm 2003: 3). Si un dels efectes de la individuació és soscavar els habituals mecanismes col·lectius per a la gestió del risc (Beck 1992), la constitució de cultures juvenils locals pot veure's com una estratègia conscient de tornada al col·lectivisme per a una millor gestió dels riscos, tan ontològics com manufacturats. És en aquest context en què joves de tot el món construeixen identitats i trajectòries de vida per a ells mateixos, tot i que, com assenyala Marx, "no fan allò que volen, no ho fan en virtut de circumstàncies autoseleccionades, sinó en circumstàncies ja existents, donades i transmeses del passat" (1978: 595).

Martin i Schumann (1997) argumenten que caminem cap a una societat '20:80', on només el 20 per cent de la població del món serà necessària per continuar la producció, deixant l'altre 80 per cent en la perifèria - pobres i desocupats (vegeu també Stiglitz 2002: 248). Els canvis econòmics derivats de la globalització econòmica han modificat radicalment la trajectòria de vida dels joves pel que fa a les seves condicions laborals (Sennett 1999: 17). No importa en quin lloc del món es trobin, la vida dels joves té cada cop menys a veure amb un model lineal de transició. Skelton cita alguns trets de la transició tradicional a l'edat adulta: acabar l'educació i incorporar-se al mercat de treball, sortir de casa per crear una nova llar, casar-se o convidaure en parella, i convertir-se en pares (2002: 101). Tanmateix, "vivim una joventut cada cop més prolongada, dissociant la transició entre educació i treball, prometatge i aparellament, infantesa i edat adulta" (Côté 2003: 2).

Joventut global i cultura de consum

La participació en les cultures juvenils ja no es pot caracteritzar com un breu període d'activitat en "bandes" o "grup de parelles", limitat a adolescents i nois de vint anys. La cultura juvenil s'expandeix en dues direccions, cap avall (la infantesa tardana), i cap amunt (l'adulthood primerenca), cosa que significa que la participació en ella pot durar més de vint anys, abraçant fins i tot l'edat madura: a llarg termini la participació en les cultures i moviments socials de la joventut no és només una característica de la joventut occidental, urbana, de classe mitjana. Les megalòpolis són un tret característic de l'era de la globalització i la majoria de les persones en el món viuen ara en una d'elles. En qualsevol país, la major part de moviments de població rural a allò urbà és de joves que busquen educació i treball. Per tant, és a les ciutats més grans i multiètniques del planeta on la immensa majoria dels joves viuen i representen la seva identitat, tant individualment com col·lectivament. Les representacions de cultures juvenils espectaculars, com els caps rapats francesos descrits per Petrova (2006), o els punks mexicans descrits per Feixa (2006), succeeixen sovint en l'espai públic urbà, provocant sentiments de por i repulsió (pànic moral), en la població en general. Els barris marginals de l'interior de les ciutats, i els blocs d'apartaments per a famílies de baixos ingressos, situats a la perifèria urbana, són vistos sovint com a espais perillosos, on els joves busquen refugi en bandes i agrupacions identitàries centrades en l'estil de vida. La megalòpolis del nou mil·lenni proporciona així nous espais per al "xoc de cultures" (Featherstone i Lash 1999: 1).

Els joves són àvids consumidors de productes i serveis de la indústria cultural global. Això forma una part tan important de la pràctica cultural de joves de tot el món, que la joventut es converteix en un mercat que "potencialment doble en mida al de Xina" (Erasmus 2003: 1). A través dels nous mitjans de comunicació, els joves (independentment de la seva edat) són fonamentals per al mercat mundial d'oci, no solament són un objectiu de la comercialització de la indústria cultural, sinó també la font de la seva inspiració: envien 'caçadors de tendències' al carrer i als llocs públics on els joves es reuneixen per trobar "looks" i "so"

nous, tendències d'avantguarda, que les indústries culturals globals poden després comercialitzar (Hebdige 1988), en el procés que Ritzer (1993) descriu com McDonalització. Els qui s'ocupen dels joves marginats, interpreten les seves cultures orientades musicalment Hip-Hop i Punk a partir de les seves articulacions amb productes culturals "globals". Tanmateix, aquest fet no prova en absolut la tesi d'una globalització totalitzadora descrita anteriorment. És possible que els joves en els països en desenvolupament "semblin" i "sonin" «occidentals» tot i que en realitat no ho siguin en absolut (Niang 2006). Les cultures juvenils són sempre emfàticament locals, malgrat que els seus artefactes tinguin un origen global, ja que els joves s'insereixen en allò immediat i s'encarnen en relacions econòmiques i polítiques localitzades. El compromís reflexiu de la joventut global - elecció o refús, síntesi o transformació- amb productes i pràctiques culturals - música, subcultures, moda, argot - és determinada pel seu "habitus": ingressos, religió, idioma, classe, sexe i origen ètnic, cosa que els porta a crear quelcom que abans no existia. Aquests processos creatius treballen amb tots els recursos disponibles - tant a escala local i global. És allò que Butcher i Thomas (2006), referint-se als "enginyosos" joves emigrants australians de segona generació, anomenen "mercadors d'estil".



Joventut global i resistència

La visió clàssica de la cultura juvenil com a resistència, defensada pel Centre d'Estudis Culturals Contemporanis de Birmingham, sobre la base de la teoria de l'hegemonia de Gramsci, proposa que els grups dominants en la societat, que posseeixen les formes de capital cultural més valorades, tenen la capacitat de crear i definir la cultura hegemònica, cosa que els serveix per recolzar i millorar la seva posició social de poder (Hall i Jefferson 1976). Com a forma implícita de resistència a aquesta hegemonia, la cultura "comuna" (Willis 1990) sorgeix de la vida dels grups i classes subordinades, "en llocs culturals en què la cultura hegemònica és incapaç de penetrar completament" (Epstein 1998: 9). Aquesta posició ha estat criticada en l'àmbit dels estudis sobre la joventut i més enllà, especialment el concepte de subcultura com a resistència. Tanmateix, les (sub)cultures, tal com han estat definides recentment per Muggleton (2000), ofereixen als joves un lloc per a la construcció d'una identitat alternativa a les posicions adult-cèntriques ofertes per l'escola, el treball i l'estatus/classe. El significat i els valors interns d'aquestes (sub)cultures s'articulen amb una varietat de discursos - la socialització, la música, la moda (o la seva absència), abans que en relació amb les subcultures juvenils i l'activisme polític.

Atès que "la vida dels joves reflecteix activament la seva relació amb les estructures de poder dominants" (Miles 2000: 6), la mesura en què aquesta relació implica ressentiment i oposició es reflecteix en la cultura expressiva del grup i tendències juvenils. Moltes agrupacions de cultura juvenil encaixen molt bé en aquesta descripció, tant si ens referim a caps rapats extremistes blancs en els suburbis de París (Petrova 2006), com als orgullosos joves canadencs estudiats per Dallaire (2006), que insisteixen en el bilingüisme. En altres

paraules, per a la majoria dels joves, les pràctiques culturals a escala del grup es manegen alhora per impulsos de resistència i desafiament, i per impulsos de conformitat i legitimitat. En termes de Maffesoli (1996), sovint hi ha un vincle "submergit" entre les pràctiques subculturals i els moviments socials i polítics subversius més amplis, però es tracta d'un vincle d'afinitat, més que d'un impuls conscient cap a expressions formals de resistència política. Per tant, en els estils de vida juvenils trobem més sovint repertoris simbòlics d'identitat (Melucci 1989), que es fan ressò de moviments polítics específics, com succeeix amb la violència antiimmigrants d'alguns skinheads francesos. Podem prendre com a exemple actual dels moviments globals, descentralitzats, i digitals, les xarxes antiglobalització que van aflorar després de la caiguda del mur de Berlín. Com un moviment amb gran poder d'atracció sobre els joves, ja que significa una reacció enfront de corporacions multinacionals com el Banc Mundial i el Fons Monetari Internacional, enfront del creixement insostenible, i enfront de franquícies com McDonalds. Però aquest tipus de nous moviments socials juvenils de masses prefiguren també una constel·lació de nous actors socials – que es constitueixen a partir de l'emergència de subjectivitats àmpliament nòmades. Podem trobar interessants etnografies sobre aquests nous "moviments web" que palesen la mobilitat d'aquests joves nòmades, que es desplacen – virtualment i físicament- a través de les fronteres i els continents en el seu suport als moviments de resistència global: la hacktivistas (Juris 2005). Això demostra que no és possible concebre un món dividit entre una hegemonia global i diverses resistències locals. La majoria dels moviments socials contemporanis, especialment els juvenils, estan tan globalitzats com les institucions a les que s'oposen.

Joventut global i transnacionalisme

Un dels exemples més coneguts de cultures juvenils híbrides és el sorgiment de nous moviments transnacionals de persones i símbols (Appadurai 2001). Els joves cosmopolites han estat sovint profetes de connexions transnacionals (Hannerz 1996). Els primers actors d'aquesta joventut transnacional són els joves emigrants que es mouen entre diversos continents. En la seva diàspora, els libanesos a Austràlia, els algerins a França i els pakistanesos a Gran Bretanya, per exemple, troben més fàcil mantenir les seves arrels culturals a l'era digital gràcies a sofisticats telèfons cel·lulars, llocs d'Internet i xarxes de televisió per satèl·lit. I així com es mouen els joves, també ho fan les seves xarxes socials i universos simbòlics. Podem prendre l'exemple de com unes bandes juvenils locals –les bandes llatines- s'han convertit en bandes mundials. La seva identitat cultural emergeix en una zona fronterera, on, a més de la cultura hegemònica d'acollida i de la cultura tradicional dels pares, es barregen altres tradicions subculturals (Matza 1973). En aquest tipus d'evolució, podem esbossar quatre matrius.

La primera matriu s'inicia amb la tradició nord-americana, representada per la banda original de teoria de models. Les bandes juvenils s'han vinculat estretament

al procés d'urbanització als Estats Units, i al procés de "recuperació màgica" de la identitat ètnica de les segones i terceres generacions dels joves els pares o avis dels quals eren immigrants. Això es va traduir en el model territorial del "gang", ben organitzat i compost bàsicament per homes - el clàssic objecte de l'etnografia urbana (Thrasher 1926; Whyte 1943). Tanmateix, en l'última dècada, hi ha hagut una evolució cap a bandes més complexes i menys territorials (Hagedorn 2001; Vigil 2002). La segona matriu de l'evolució mundial de les bandes és exemplificat per la tradició llatinoamericana: bandes i nacions. Una banda és un grup social organitzat al carrer, en barris amb límits geogràfics precisos. Les nacions representen un mmés gran nivel d'organització de bandes. Les nacions han evolucionat més cap a la creació d'imperis, un nivell encara més elevat d'organització, que no només preveu una àmplia mobilització de la joventut, sinó que es pot connectar amb la delinqüència transnacional organitzada en massa o els moviments socials enfront de la globalització corporativa (Reguillo 2001). La tercera matriu del transnacionalisme és representada pels estils de vida subculturals globalitzats: quan les joves emigrants arriben, per exemple, a Europa, comparteixen tant les seves bandes locals com les tribus globals. Tanmateix, en les connexions i desconnexions entre els joves emigrants d'orígens diferents, fins ara tenim notícies de només interaccions en conflicte, i no dels intercanvis creatius (Queirolo i Torre 2005). En la quarta i última matriu tenim la tradició virtual representada pels models d'identitat juvenil que circulen a través de la xarxa. Per exemple, els joves immigrants llatinoamericans a Espanya poden accedir a Internet a través dels cibercafès locals que comparteixen amb els immigrants adults i els joves autòctons. Aquí es pot accedir a pàgines web sobre les bandes, desenvolupar weblogs sobre les seves complexes vides i participar en fòrums. Internet ha globalitzat les bandes. Aquestes noves "bandes mundials" no són estrictament territorials, ni tenen una estructura compacta. Són grups de nòmades que barregen elements culturals dels seus respectius països d'origen, dels seus països d'acollida i de molts altres estils transnacionals que circulen a través de la xarxa (Feixa i Muñoz 2004).



Joventut global i digitalisme

Les comunitats virtuals no només ofereixen la infraestructura social per a xarxes juvenils globals, com el moviment antiglobalització i dels caps rapats nazis. Internet ha generat diverses tendències dels joves, des dels hackers -pirates informàtics- als cyberkids (Himanen 2002; Holloway i Valentine, 2003). Holden, en la seva investigació sobre els adolescents japonesos (2006), il·lustra com les noves tecnologies com Internet amb connexió de telèfons cel·lulars poden ser alhora un instrument d'aïllament i una icona de comunicació. Alguns poden ser patològics i solitaris adolechnics, uns altres poden ser també "inventors de mons" -mons adoptats més tard per joves i adults en tot el món. Una important diferència d'aquest canvi tecnològic és que, per primer cop, els joves no estan, per definició, en una posició subalterna. Com senyala Castells (1996), la cibercultura va ser una creació de joves hippies i altres subjectes actius en la

difusió de la societat red. I això passa no només a San Francisco i Tokio, sinó també a Dakar i Quito – no tan sols a la seu de xarxes high tech, sinó també en cibercafès de baixa tecnologia i amb telèfons cel·lulars de lloguer. Avui dia, estar connectat o desconnectat és potser més qüestió d'hibridació cultural que de recursos tecnològics o econòmics.

Un altre exemple va ser l'anomenada "revolta del mòbil" que es va produir a Espanya després de l'atac terrorista del 11-M de 2004 (Feixa i Porzio 2005). La majoria dels victimaris eren joves mascles, alguns d'ells amb títols universitaris, membres d'una cèl·lula de fanàtics terroristes islàmics - la majoria es van suïcidar uns dies després dels atemptats, en ser descoberts per la policia. Les notes biogràfiques publicades als diaris els dies posteriors van revelar els orígens socials i ideològics de les seves víctimes. Més del 40 % de les gairebé 200 víctimes eren menors de 30 anys d'edat. El 30 % eren immigrants procedents de gairebé 20 països en quatre continents. Molts d'ells eren estudiants de secundària o universitat (gairebé el 10 % dels morts). Altres eren fills de treballadors o immigrants amb feines precàries (mecànics, porters, mainaderes, etc.). Irònicament, molts d'ells havien participat en les manifestacions contra la guerra a l'Irak - en les que milions de persones s'havien aplegat un any abans. Persones de totes les edats van participar en les manifestacions, però els joves van ser els més actius. Malgrat les proves de la responsabilitat d'Al Qaeda, el govern espanyol inicialment seguia apuntant ETA (el grup terrorista basc). En els disturbis massius en totes les ciutats espanyoles que van tenir lloc immediatament després de l'atac, alguns joves van llançar la següent pregunta: "Qui ho va fer?" Missatges en l'idioma SMS utilitzats pels adolescents es van difondre ràpidament. A la tarda, centenars de persones es van començar a aplegar en una protesta pacífica. La majoria d'ells sabia la veritat, perquè havia vist la televisió per cable. Indymedia i weblogs també va fer un paper clau. Les empreses de telefonia mòbil van registrar un augment sobtat en el nombre de missatges SMS i les connexions a Internet durant aquest cap de setmana. El 14 de març -dia d'eleccions generals- la taxa de participació de votants va augmentar en deu punts percentuals i la majoria d'ells eren joves nous votants. El partit conservador que derrotat per l'oposició socialista. En un documental de televisió, Manuel Castells diu que va ser la primera "revolta digital" de la història (tot i que hi havia hagut un precedent a Filipines durant la mobilització contra l'expresident). Tanmateix, altres joves, els mateixos terroristes, també van utilitzar les mateixes xarxes digitals per contactar i preparar els atacs. Les bombes van ser activades per telèfons mòbils. Per a bé i per a mal, tots formen part de la generació xarxa (Tapscott 1998).

Consideracions finals

El 2007 Ulrich i Elizabeth Beck van publicar un breu assaig en què proposaven la noció de "generació global" com antídote contra el 'nacionalisme metodològic'. Per als autors, la noció clàssica de generació, tancada en termes nacionals, s'ha tornat obsoleta, sent necessari reemplaçar-la per una nova visió basada en un

“cosmopolitisme metodològic” (en una visió universal dels factors que afecten les generacions) “enfocada en la simultaneïtat i interrelació de condicionaments, influxos i desenvolupaments nacionals i internacionals, locals i globals”. (10-11) Atès que la globalització no implica equiparació, proposen reemplaçar el concepte clàssic de generació pel de “constel·lacions generacionals transnacionals”, ja que “l’ àmbit d’ experiència de la ‘generació global aquesta certament globalitzat, però alhora és marcat per profunds contrastos i línies divisòries”. (14-15) A diferència de la generació del 68, la generació actual es defineix per factors cosmopolites. Això ho il·lustren amb tres “constel·lacions generacionals”, que bategen amb tres adjectius: la generació migració (marcada pels processos migratoris transnacionals), la generació en pràctiques (marcada per la precarització laboral) i la generació pachtwork (marcada pels processos d’hibridació cultural). En aquests tres àmbits (el demogràfic, l’econòmic i el cultural) la generació jove (o alguna de les seves fraccions) actuen com a termòmetre de les tendències emergents. Aquest article ha tractat de demostrar que la “joventut global” ha de ser entès com un col·lectiu híbrid - tant a escala local i mundial – que construeix la seva subjectivitat a partir dels materials híbrids proveïts per cultures, consums, resistències, transnacionalismes i digitalismes globals o globalitzats.



Carles Feixa

Professor d’ Antropologia a la Universitat de Lleida

Pam Nilan

Professora associada de Sociologia a la Facultat d’ Humanitats i Ciències

Socials de la Universitat de Newcastle, Austràlia

Bibliografia

- Abou-El-Haj, B. (1991), ‘Languages and models for cultural exchange’, a J. Eade (ed.) *Living the Global City: globalization as a local process*. Routledge. London & New York.
- Adams, M. (2003), ‘The reflexive self and culture: a critique’, *British Journal of Sociology*, 54(2): 221-38.
- Amit-Talai, V.; Wulff, H. (eds) (1995), *Youth Cultures: a cross-cultural perspective*. Routledge. London.
- Appadurai, A. (ed.) (2001), *Globalization*. Duke University Press. Durham & London.
- Bannerji, H. (2000), *The Dark Side of the Nation: essays on multiculturalism, nationalism and gender*. Canadian Scholars Press Inc. Toronto.
- Beck, U. (1992), *Risk Society: towards a new modernity*. Sage. London.
- Beck, U.; Beck-Gernsheim, E. (2008), *Generación global (Global generation)*. Paidós. Barcelona.
- Bennett, A. (1999), ‘Subcultures or neo-tribes? Rethinking the relationship between youth, style and musical taste’, *Sociology*, 33(3): 599-617.
- Bhabha, H. (1994), *The Location of Culture*. Routledge. London & New York.

- Butcher, M.; Thomas, M. (2006), 'Ingenious; emerging hybrid youth cultures in western Sydney', a P. Nilan i C. Feixa (eds) *Global Youth? Hybrid Identities, Plural Worlds*. Routledge. London & New York.
- Caccia-Bava, A.; Feixa, C.; González, Y. (eds) (2004), *Jovens na America Latina. Escrituras*. São Paulo.
- Canevacci, M. (2000,) *Culture eXtreme: mutazione giovanili tra i corpi delle metropoli*. Meltemi. Roma.
- Castells, M. (1996), *The Rise of the Network Society, The Information Age: economy, society and culture*, vol. 1. Blackwell. Oxford.
- Castells, M. (1997), *The Power of Identity, The Information Age: economy, society and culture*, vol. 2, Blackwell. Oxford.
- Chisholm, L. (2003), 'Youth in knowledge societies: challenges for research and policy', *Proceedings of Making Braking Borders (NYRIS) 7th Nordic Youth Research Symposium 2000, 7-10 June Helsinki, Finland*. Online. Available HTTP: <www.alli.fi/nyri/nyris/nyris7/papers/chisholm.html> (consulta 10 abril 2005).
- Chuck D. (1997), *Rap, Race and Reality: fight the power*. Bantam Doubleday Books. New York.
- Côté, J. E. (2003), 'Late modernity, individualization, and identity capital: some longitudinal findings with a middle-class sample', *Proceedings of Making Braking Borders (NYRIS) 7th Nordic Youth Research Symposium 2000, 7-10 June Helsinki, Finland*. Online. Available HTTP: <www.alli.fi/nyri/nyris/nyris7/papers/cote.html> (consulta 10 abril 2005).
- Dallaire, C. (2006), "'I am English too": Francophone youth identities in Canada', a P. Nilan i C. Feixa (eds) *Global Youth? Hybrid Identities, Plural Worlds*. Routledge. London & New York.
- Epstein, J. (1998), 'Introduction: generation X, youth culture and identity', a J. Epstein (ed.) *Youth Culture: identity in a postmodern world*. Blackwell. Malden & Oxford.
- Erasmus, D. (2003), 'Global teenager', *Development Technology Network*. Online. Available HTTP: <www.dtn.net/content/yesterday/5globalteen.html> (consulta 3 abril 2003).
- Featherstone, M. (ed) (1990) *Global Culture*. Sage. London.
- Featherstone, M.; Lash, S. (1999), 'Introduction', a M. Featherstone i S. Lash (eds), *Spaces of Culture: city, nation, world*. Sage. London.
- Feixa, C. (2002), 'La construcción social de la infancia y la juventud en América Latina', *Reijal (Red de Estudios sobre Infancia y Juventud de América Latina)*, Universidade Estadual de Sao Paulo (Brasil). Online. Available HTTP: www.marilia.unesp.br/seminario/reijal.html (consulta 11 abril 2005).
- Feixa, C. (2006), "'Tribus Urbanas and Chavos Banda: being a punk in Catalonia and Mexico'", a P. Nilan i C. Feixa (eds) *Global Youth? Hybrid Identities, Plural Worlds*. Routledge. London & New York.
- Feixa, C.; Muñoz, G. (2004), '¿Reyes Latinos? Pistas para Superar los Estereotipos', *El País*, 12/12/04. Online. Available HTTP: <www.elpais.es> (consulta 15 juliol 2005).
- Feixa, C.; Porzio, L. (2005), 'Golfos, pijos, fiesteros: studies on youth cultures in Spain 1960-2004', *Young* 13(1): 89-113.
- García Canclini, N. (1989), *Culturas Híbridas*. Grijalbo. México; Nestor García Canclini (1995) *Hybrid Cultures*. University of Minnesota Press. Minneapolis.

- Giddens, A. (1991), *Modernity and Self-Identity: self and society in the late modern age*. Polity Press. Cambridge.
- Giddens, A. (2002), *Runaway World: how globalisation is reshaping our lives*, (edició revisada). Routledge. London.
- Hagedorn, J.M. (2001), 'Globalization, gangs and collaborative research', a M.W. Klein, H-J. Kerner, C.L. Maxson i E. Weitekamp (eds) *The Eurogang Paradox: street gangs and youth groups in the U.S. and Europe*. Kluwer. London.
- Hall, S. (1993), 'Cultural identity and diaspora', a P. Williams i L. Chrisman (eds) *Colonial Discourse and Postcolonial Theory: a reader*. Harvester Wheatsheaf. London.
- Hall, S.; Jefferson, T. (eds) (1976), *Resistance Through Rituals: youth subcultures in post-war Britain*. Harper Collins Academic. London.
- Hannerz, U. (1996), *Transnational Connections*. Routledge. London.
- Hebdige, D. (1988), *Hiding in the Light*. Routledge - Comedia Series. London.
- Hesmondhalgh, D. (2005), 'Subcultures, scenes or tribes?', *Journal of Youth Studies* 8(1): 21-40.
- Himanen, P. (2002), *The Hacker Ethic and the Spirit of the Information Age*. University of California Pres. Berkeley.
- Holden, T. (2006), "The Social Life of Japan's Adolescence", a P. Nilan i C. Feixa (eds) *Global Youth? Hybrid Identities, Plural Worlds*. Routledge. London & New York.
- Holloway, S.L.; Valentine, G. (2003), *Cyberkids: children in the information age*, Routledge. London.
- Huq, R. (2006), 'European "Youth Cultures in a Post Colonial world: British Asian underground and French Hip-Hop music scenes"', a P. Nilan i C. Feixa (eds) *Global Youth? Hybrid Identities, Plural Worlds*. Routledge. London & New York.
- Juris, J. (2005), 'Youth and the World Social Forum', *Youth Activism, Social Science Research Centre*. Online. Available HTTP: <www.ya.ssrc.org> (consulta 15 juliol 2005).
- Lash, S. (1994) 'Reflexivity and its doubles: structure, aesthetics, community', a U. Beck, A. Giddens i S. Lash (eds) *Reflexive Modernization: politics, tradition and aesthetics in the modern social order*. Polity Press. Cambridge.
- Maffesoli, M. (1996), *The Time of the Tribes: the decline of individualism in mass society*. Sage. London.
- Mannheim, K. (1927), 'Das Problem der Generationen', *Kölner Vierteljahrshefte für Soziologie*, 2-3(7).
- Martin, H-P.; Schumann, H. (1997), *The Global Trap: globalization and the assault on democracy and prosperity*. Pluto Press. London.
- Marx, K. (1978) [1852], 'The eighteenth brumaire of Louis Bonaparte', a R.C. Tucker (ed.) *The Marx-Engels Reader*, 2a ed. W.W. Norton. New York & London.
- Matza, D. (1973), 'Subterranean traditions of youth', a H. Silverstein (ed.) *The Sociology of Youth: evolution and revolution*. McMillan. New York.
- Melucci, A. (1989), *Nomads of the Present*. Temple University Press. Philadelphia.
- Miles, S. (2000), *Youth Lifestyles in a Changing World*. Open University Press. Buckingham & Philadelphia.



- Muggleton, D. (2000), *Inside Subculture: the postmodern meaning of style*. Berg. Oxford.
- Muggleton, D.; Weinzierl, R. (eds) (2003), *The Post-Subcultures Reader*. Berg. London.
- Nayak, A. (2003), *Race, Place and Globalization: youth cultures in a changing world*. Berg. Oxford & New York.
- Niang, A. (2006), "Bboys: Hip-Hop culture in Dakar, Senegal", a P. Nilan i C. Feixa (eds) *Global Youth? Hybrid Identities, Plural Worlds*. Routledge. London & New York.
- Nilan, P. (2004), 'Culturas juveniles globales', *Revista de Estudios de Juventud*, Madrid, 64: 38-48.
- Nilan, P. (2006), 'The reflexive youth culture of devout young Muslims in Indonesia', a P. Nilan i C. Feixa (eds) *Global Youth? Hybrid Identities, Plural Worlds*. Routledge. London & New York.
- Petrova, Y. (2006), 'Global? Local? Multi-level identifications among contemporary skinheads in France', a P. Nilan i C. Feixa (eds) *Global Youth? Hybrid Identities, Plural Worlds*. Routledge. London & New York.
- Queirolo, L.; Torre, A. (eds) (2005), *Il Fantasma delle Bande: Giovani dall' America Latina a Genova*. Fratelli Frilli Editore. Genova.
- Reguillo, R. (2001), *Emergencia de Culturas Juveniles*. Norma. Buenos Aires.
- Ritzer, G. (1993), *The McDonaldisation of Society*. Pine Forge Press. Thousand Oaks.
- Rose, N. (1992), 'Governing the enterprising self', a P. Heelas i P. Morris (eds) *The Values of Enterprise Culture*. Routledge. London.
- Sennett, R. (1999), 'Growth and failure: the new political economy and its culture', a M. Featherstone i S. Lash (eds) *Spaces of Culture: city, nation, world*. Sage. London.
- Shahabi, M. (2006), 'Youth subcultures in post-Revolution Iran: an alternative reading', a P. Nilan i C. Feixa (eds) *Global Youth? Hybrid Identities, Plural Worlds*. Routledge. London & New York.
- Skelton, T. (2002), 'Research on youth transitions: some critical interventions', a M. Cieslik i G. Pollock (eds) *Young People in Risk Society: the restructuring of youth identities and transitions in late modernity*. Ashgate. Aldershot.
- Stiglitz, J. (2002), *Globalization and its Discontents*. Allen Lane/Penguin Press. London.
- Sweetman, P. (2003), 'Twenty-first century dis-ease? Habitual reflexivity or the reflexive habitus', *The Sociological Review*, 51(4): 528-49.
- Tapscott, D. (1998), *Growing Up Digital: the rise of the net generation*. McGraw-Hill. New York.
- Thornton, S. (1995), *Club Cultures*. Wesleyan University Press. Cambridge.
- Thrasher, F. M. (1926), *The Gang: a study of 1313 gangs in Chicago*. University of Chicago Press. Chicago.
- Touraine, A. (2003), 'Equality and/or difference: real problems, false dilemmas', *Canadian Journal of Sociology*, 28(4): 543-50.
- Valentine, G. (2003), *Boundary crossings: transitions from childhood to adulthood*. *Children's Geographies*, 1, 37--52.
- Vigil, J.D. (2002), *A Rainbow of Gangs: street cultures in the mega-city*. University of Texas Press. Austin.

Whyte, W. (1943), *Street Corner Society*. University of Chicago Press. Chicago.
Willis, P. (1990), *Common Culture*. Westview. Boulder.

Nota sobre els autors

Carles Feixa posseeix un doctorat de la Universitat de Barcelona i és professor d'Antropologia a la Universitat de Lleida. Ha coeditat amb Pam Nilan el llibre *Global Youth?* (Routledge, Londres, 2006). Actualment, està escrivint un llibre sobre les bandes llatines i la globalització.

Pam Nilan és professora associada de Sociologia a la Facultat d'Humanitats i Ciències Socials de la Universitat de Newcastle, Austràlia. Ha escrit un llibre sobre la joventut australiana (2007) i actualment està realitzant una investigació sobre la joventut a Indonèsia. Ha coeditat amb Carles Feixa el llibre *Global Youth?* (Routledge, Londres, 2006).



1 Aquest article es basa en un llibre en anglès editat pels autors, que recull deu estudis de casos etnogràfics sobre cultures juvenils en els cinc continents: Amèrica (Quebec, Mèxic, Colòmbia), Oceania (Austràlia), Àsia (Japó, Indonèsia, Iran), Àfrica (Senegal) i Europa (Gran Bretanya, França i Catalunya) (vegeu Nilan i Feixa 2006).
